

rija tekstova iz oblasti suvremenoga književnog stvaralaštva Grobinštine, zapravo od 19. st. do novijega doba; to su pjesme Ivana Burula Šimunova, Ivana Brdara, Antona Mavrince Filonova i Zdravke Žeželić-Alić.

U rubrici »Aktualnosti« govor je o restauraciji grobničkog Kašteia, sa crtežom, fotografijama i opisom izvedenih poslova, zatim o sportu na Grobinštini (autor Velko Vičević). Na kraju se govori o »Grobinštini danas«, o člancima Koordinacijskog odbora mjesnih zajednica Grobinštine, a tu je i urednikov »Pogovor«.

Ovaj prvi svezak »Grobničkog zbornika« opširno je i temeljito dao uvid u dio bogate prošlosti Grobinštine i njezinu književnu povijest i sadašnjost, u spomeničku i kulturnu baštinu, itd. S pravom je naglašeno da je »Grobnički zbornik« zapravo dugoročan projekat, te da će se konačna vrijednost toga kulturnog poduhvata moći utvrditi tek nakon uvida u naredne brojeve. Nažalost, sada je već 1991. godina, ali drugoga sveska još nema u javnosti. To je zaista šteta, jer se s prvim brojem pokazalo da ima dosta materijala za objavljivanje — kako onoga za preštampavanje tako i onoga izvornoga, te da među Grobničanima ima dobrih i sposobnih uredničkih snaga, koje mogu i dalje nastavljati s ovim znanstvenim i kulturnim, odnosno izdavačkim pothvatom. Grobinština to zaslužuje svojom bogatom prošlošću.

Petar Strčić

DRUŠTVENA, ETNIČKA I DEMOGRAFSKA STRUKTURA
DARINKA MUNIĆ: »PREZIMENA KASTAVSKIH OBITELJI I POJEDINACA
IZ 1723. GODINE«

Kastav 1990.

Kastavščina u Istri i na Kvarnerskom primorju — danas raspolučena u općini Opatija i Rijeka — nerijetko nas iznenađuje svojim povijesnim sadržajima. Npr., dovoljno se podsjetiti na činjenicu, široj javnosti relativno malo poznatu, da je Kastavščina u drugoj polovici 19. i u početku 20. st. bila središnjica gotovo svih političkih zbivanja u tadašnjem hrvatskom političkom životu austrijske pokrajine Istre (s Kvarnerskim otocima), zajedno s Vrbnikom na otoku Krku. Točnije rečeno: ako ti maleni gradići i nisu bili pravi centri pokrajine u fizičkom smislu, onda se s punom odgovornošću može reći da su Kastavci i Vrbničani bili glavni nosioci pokreta bez obzira na to gdje su u Margrofoviji Istri živjeli. Ovom prigodom dovoljno je spomenuti samo neke iz redova tih prvaka/Kastavaca — Josip Vlah iz 1848/49. godine, pa dr. Matko Laginja, Vjekoslav Spinčić, Matko Mandić i toliki drugi kreatori i sudionici velikih povijesnih kretanja i mnogih zbivanja u kasnijim desetljećima, nosioci i vođe hrvatskog pokreta i hrvatskoga narodnog preporoda u toj zapadnohrvatskoj pokrajini. No, ne može se i ne smije smetnuti s uma ni starija kastavska povijest, o kojoj je dosta u nas pisano (naravno — ne i previše!), pa je o njoj dao, npr., vrijedan obol i upravo spomenuti preporoditelj dr. Matko Laginja u 19. stoljeću, a potom, u 20. stoljeću, i prof. dr. Oleg Mandić, također porijeklom iz Kastavščine.

Ovom prigodom imamo pred sobom po obimu neveliku, ali sadržajem značajnu knjizicu; autor je mr. Darinko Munić, također porijeklom Kastavac, voditelj riječkog znanstvenog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (s ekspoziturom i u Puli). Mr. Darinko Munić je stručnjak za kasni srednji vijek odnosno za rano razdoblje novoga vijeka Zapadne Hrvatske, točnije rečeno — za onaj obalni kut koji čini vrh Riječkog zaljeva, dakle, u prvom redu za njegovu Kastavščinu. Do sada je objavio niz radova — na primjer: »Kastav u srednjem vijeku. Društveni odnosi u kastavskoj općini u razvijenom srednjem vijeku«, knjiga u seriji Izdavačkog centra Rijeka — Dokumenti, br. 10, Rijeka 1986, »Grada arhivskog fonda Isusovački samostan: — Rijeka u Arhivu Hrvatske u Zagrebu«, Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu, sv. 25, Rijeka 1982, »Današnje područje Opatije u oviru nekadašnje Kastavske gospoštije«, Dometi, XVIII, 1-23, Rijeka 1985, »Dokument o utvrđivanju prava ribolova i svjedočanstvo o lovu između Kastavske gospoštije i Pazinske grofovije«, Vjesnik historijskih arhi-

va Rijeke i Pazina, sv. 27, Rijeka — Pazin 1985, itd. Darinko Munić u svome je najnovijem radu obradio »Prezimana kastavskih obitelji i pojedinaca iz 1723. godine«, te objavio pod naslovom manju knjižicu/brošuru, u izdanju Turističkog društva Kastav; recenzenti su dr. Miroslav Bertoša i prof. Antun Giron, suradnici JAZU. Urednik — Ljubomir Stefanović — s pravom je konstatirao: »Jedan od malobrojnih autora koji godinama samozatajno (ali zdušno) nastoji na upotpunjavanju povijesnog kaleidoskopa Hrvatskog primorja i Istre — a osobito Kastavštine — jest i mr. Darinko Munić, suradnik (i voditelj, op. P. S.) Zavoda za povijesne i društvene znanosti JAZU u Rijeci. Ovaj njegov, stručnjacima već poznat, tekst, za ovu priliku znatno izmijenjen i dopunjen, jedan je u slijedu onih u kojima iskazuje izrazit i profesionalan osjećaj za prošlost Kastavštine; ovaj tekst po svemu predstavlja nedvojbeno obogaćene naše povijesne literature, ali ujedno naznačuje i mogućnosti budućih i sličnih istraživanja« (str. 5).

Osim spomenutoga »Uvodnog slova« urednika Lj. Stefanovića (str. 5), u publikaciji su objavljeni — na ukupno 55 stranica — još i ovi sadržaji: »Uvod« (str. 7—9), »Popis kastavskih podložnika iz 1723. godine« (str. 11—15), »Karakteristike i podaci iz popisa kastavskih podložnika 1723. godine« (str. 17—23), »Popis obitelji i pojedinaca podložnika Kastavske gospoštije iz 1723. godine« (str. 25—38), »Popis kastavskih prezimena u suvremenom obliku« (str. 41—44), »Kontinuitet kastavskih prezimena i značenje popisa iz 1723. godine« (str. 45—48), »Riassunto. I cognomi delle famiglie e degli abitanti di Castua nel 1723« (str. 49—50), »Zusammenfassung. Familiennamen de Kastaver Familien und einsamer Bewohner n und dem Jahr 1723« (str. 51—52) i »Summary. The Last Names of Kastav Families and Inhabitants in 1723« (str. 53—54).

O Kastavščini je najviše pisano, uzimajući u obzir njegovu prošlost, o razdoblju između 12. i 13. stoljeća — tvrdi D. Munić (str. 7), što nije sasvim točno; naime, Kastavščini je — osim razdoblja prva tri decenija 17. stoljeća, na što upozorava i sâm autor — u novije doba znatno posvećena pažnja, i to periodu 19. te 20. stoljeća. No, bez obzira na tu našu bibliografsku primjedbu, D. Munić dobro čini kada se osvrće na najvažnije objavljene izvore iz perioda srednjega i početka novoga vijeka, koji govore o međusobnoj povezanosti kvarnersko-liburnijskih područja Kastav-Veprinac-Mošćenice gotovo u jednu upravnu cjelinu; ona je poznata kao »Kastavska gospoštija«, »Kastavska kapetanija«, »Signoria di Castua«, »Capitanato di Castua« ili pak »Herschafft Khestau«. Taj kraj podno planine Učke i podno grada Rijeke, te na masivu Čičarije stoljećima se razvijao kao osebujna politička i privredna cjelina koja je znatno utjecala na razvoj i širih susjednih, i hrvatskih i slovenskih područja. U okviru toga administrativno-upravnog područja stoljećima su okupljao živalj, a prvi je poznati popis prezimena pojedinih kastavskih obitelji i pojedinaca došao do nas iz 1723. godine. To je dokumentat pod imenom: »Nota delli sudditi della Città di Castua è suo distretto«, koji se nalazi sačuvan u Arhivu Hrvatske u Zagrebu; sačinjen je na 14 stranica, a datiran je s 9. siječnja spomenute godine. Sačuvan je u »Dodatku« fonda »Isusovački samostani — Rijeka«. Ovdje treba upozoriti na to da taj popis donosi prezimena i imena svih kastavskih podložnika, odnosno kućedomaćina i pojedinaca — kako je u dokumentu precizirano veoma jasno, a da je to zaista tako, potvrdili su svojim vlastitim potpisom Tomo Tomičić i Andrej Dubrović — »Giudizci ordinarii«, ili pak — po starom Kastavskom sstatutu — »suci od letta«. Cijeli je dokumentat napisao kastavski kancelar Juraj Vlah, koji ga je, također, potpisao, kao i kastavski kancelar Dominicus Peri; tu je i pečat kastavske komune.

Za sada se ne zna zbog čega, odnosno s kojom je svrhom popis sačinjen. Autor knjige smatra da je to učinjeno zbog tadašnjega teškog stanja Gospoštije, te zato da se što točnije utvrdi razrez godišnjeg zajedničkoga paušalnog poreza Gospoštiji; dio se plaćao u novcu — markama, a dio u mladim životinjama i u žitu. U popis, međutim, nisu ušli prolaznici ili povremeni stanovnici. Iako sam po sebi prilično suhoparan i štur, popis ipak daje dosta elemenata za stvaranje određene slike Kastavščine u početnim desetljećima 18. stoljeća, a time i širega riječkoga i opatijskog područja. Tako, npr., »uz komparativnu analizu moguće je ustanoviti i kontinuiranost pojedinih prezimena, a isto tako i njihovu rasprostranjenost na području nekadašnje Kastavske gospoštije« (str. 17). U dokumentu je ukupno donijeto 960 imena i prezimena, iako je pisac — spomenuti Vlah — napisao brojku 974. Na posljednjoj (123. stranici) Juraj Vlah je u posebne rubrike uvrstio ugledne obitelji i pojedine uglednike, npr., one koji su bili oslobođeni općih davanja, ili su pak imali prednost pri kupovanju i prodaji žita, vina, mesa, itd. Iz dokumenta se vidi da je kastavsko vijeće imalo 24 vijeć-

nika. Titule uz pojedince govore o društveno-hijerarhijskoj strukturi tadašnjega kastavskog feudalnog mikrokozmosa. Posebna zanimljivost, međutim, leži u donošenju tri ženska imena u rubrici kućedomaćina, pa ih vrijedi i ovdje prenijeti: Margareta Lučić, Katarina Matešić i Viktorija di Stemberger; naravno, imena i prezimena data su u talijanskoj varijanti. Međutim 960 rednih brojeva zabilježeno je 210 različitih prezimena — konstatira D. Munić. Na taj način zna se da je gotovo svaki peti kućedomaćin nosio posebno prezime; najviše se spominje prezime Lučić, naravno kao Luchich — 39 puta. Učestala su imena — dakako, i ona su talijanizirana — još i Frlan, Slavić, Vlah, Grbac, Sirola, Blečić, Mladenić, Srdoć, Tibljaš, Kinkela, Peričić, Pilepić, Puž, Sinčić, Šević, Štefan, Trinajstić, Ciković, itd. Znatan broj prezimena poklapa se i s nazivima lokaliteta — ondašnjim zaseocima i selima Kastavštine koja su još i danas u životu, kao i spomenuta prezimena. (Ti dijelovi Kastavštine danas su integralni dijelovi većih, susjednih urbanih sredina Rijeke i Opatije s Voloskom). Osim toga, 259 imena ima oznaku da su podložnici određene osobe. No, već i iz izloženoga se vidi da su nosioci prezimena uglavnom Hrvati, a D. Munić i precizira — smatra da je svega četrdesetak stranoga podrijetla. O tome da je to stanovništvo govorilo hrvatskim jezikom, i to čakavštinom, svjedoče i ustaljene ortografske greške koje čini upisivač Vlah na talijanskom. Autor je na kraju, kako smo naveli, donio popis obitelji i pojedinih podložnika abecednim redom, i to u originalu kako su navedena u izvorniku, a isto tako ih je donio i u suvremenom hrvatskom obliku. Popis koji nam donosi D. Munić započinje s imenom i prezimenom Affrich Mattio, tj. Afrić Matija, a završava s Xust, tj. Žust. Na str. 39 autor je reproducirao faksimil početne stranice popisa (i na zadnjim koricama knjižice).

Darinko Munić ustvrđuje: »Ne ulazeći ovom prigodom u daljnju raspravu o povodu nastanka popisa iz 1723. godine, jer nam on sam za to ne daje dovoljno podataka, ostaje činjenica da popis kastavskih obitelji i pojedinaca daje određeni uvid u stanovništvo Kastva u trećem desetljeću XVIII. stoljeća. Pri tome najvjerojatnijim povodom njegova sastavljanja ostaje naprijed iznijeto mišljenje (o snošenju zajedničkih općinskih tereta i podavanja), pri čemu dodatni podaci uz pojedina imena u popisu omogućavaju uvid u društvenu i etničku strukturu u kastavskoj komun i navedenom vremenu« (str. 15). Iz dokumenta je vidljivo da se na čelu Kastavske gospoštije i dalje nalazi kapetan, te dva »sua od letta«; tu je i dvadeset i četiri vječnika, zatim su tu i općinski službenici i glavari pojedinih područja te svećenici. Što se tiče samih prezimena, uočava se kontinuitet s prošlošću, a on seže još iz vremena djelovanja notara Antonia de Renno de Mutina u Rijeci i postojanja njegove notarske knjige od 1436—1461. godine. Važan izvor za kastavsku antroponimiju je zatim Kastavski statut, te neka druga kasnija vrela. S obzirom na to da se u popisu iz 1723. god. govori o kućama i pojedincima, Munić predpostavlja da bi cijelu komuna tada moglo nastavati od 3.500 do 4.500 ljudi.

»Popis podložnika grada Kastva i njegova područja« iz 1723. god. vrela je prvorazredne povijesne, antroponimijske, demografske, političke, privredne i druge znanstvene i stručne vrijednosti, a naročito je važno za proučavanje prošlosti toga istarsko-kvarnerskog kraja, proučavanja prve polovine 18. stoljeća, kada se nalazio u svojini riječkih isusovaca, te druge polovine toga stoljeća, kada je Kastavsku gospoštiju preuzela državna Riznica. Ukratko: preko pregleda prezimena i imena popis omogućuje praćenje razvoja pučanstva Kastavštine te ukazuje na kontinuitet tamošnjeg življa — prema pisanim izvorima — od 15. st. dalje, a veliki dio obitelji živ je i danas upravo na istim lokalitetima. Stoga je prilog D. Munića znatan dobitak za našu znanost u nizu njezinih oblasti i disciplina, a bit će veoma zanimljiv, bez sumnje, i svim današnjim nosiocima istih prezimena, kojih ima i po drugim krajevima zemlje i u inozemstvu.

Petar Strčić

UDK 949.713

ISSN 0351-2142

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 24

ZAGREB

1991.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka ul.1

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859 1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547 2 — 84 — 1984.

RADOVI 24

Za izdavača
dr. Nikši Stančić

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

BOBAN mr. BRANKA, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
BUDAK dr. NEVEN, Filozofski fakultet Zagreb
ČORALIĆ LOVORKA, prof. Demonjina 9 Zagreb
GOLDSTEIN dr. IVO, Filozofski fakultet Zagreb
GRGIN BORISLAV, Filozofski fakultet Zagreb
HRABAK dr. BOGUMIL, Filozofski fakultet Novi Sad
JURIŠIĆ mr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
KEMBEROVIĆ HUSNIJA, prof. Sarajevo
KARAMAN dr. IGOR, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
KOLAR DIMITRIJEVIĆ dr. MIRA, Filozofski fakultet Zagreb
KOSTELAC ANA, student Filozofski fakultet Zagreb
KRIŽAK TIMUR, student Filozofski fakultet Zagreb
LABAŠ RENATA, student Filozofski fakultet Zagreb
LEČEK SUZANA, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
MIROŠEVIĆ dr. FRANKO, Školska knjiga, Zagreb
OČAK dr. IVAN, Kroflinova 38 Zagreb
PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
POLIĆ BOBIĆ dr. MIRJANA, Filozofski fakultet Zagreb
PRLENDER mr. IVICA, Filozofski fakultet Zagreb
STRČIĆ dr. PETAR, Arhiv JAZU Zagreb